

Historie van het Weduwen- en Wezenfonds te Amsterdam

Op 17 april 1874 werd de *Vereeniging tot Oprichting en instandhouding van het Protestantsch Weduwen en Wezenfonds* 'als rechtspersoon erkend bij besluit van Z.M. de Koning'. In de statuten stond als doel vermeld:

- *'onderstand te verlenen aan Protestantsche Weduwen en Weezen, te Amsterdam woonachtig, zonder onderscheid van Kerkgenootschap of godsdienstige richting.*
- *In het bijzonder zich het lot aan te trekken van weduwen, met de zorg voor jonge kinderen belast, om te trachten door het verschaffen van gezonde woningen en andere hulpmiddelen de lasten der moeders te verlichten en de toekomst der kinderen te verbeteren.*
- *Ondersteuning alleen te verlenen aan personen van onbesproken gedrag, welke onderstand tijdelijk of doorlopend zal zijn in verband met de behoeften en de middelen der vereniging.'*

Het fonds werd opgericht in een tijd dat in gezinnen 'in de arbeidende stand' meestal grote problemen ontstonden als de echtgenoot en vader jong kwam te overlijden. Sociale voorzieningen waren er vrijwel niet; sommige werkgevers lieten de verweesde gezinnen niet helemaal aan hun lot over, maar meestal was er sprake van regelrechte nood.

De vereniging werd bestuurd door drie directeuren onder toezicht van vier commissarissen – alle zeven heren van goede komaf die dit werk onbezoldigd leverden. Ze begonnen op bescheiden schaal met ondersteuning van weduwen en het vergroten van het verzamelde startkapitaal, door giften, contributies en legaten. Maar al in 1881 kon een eerste pand in de 2^e Hugo de Grootstraat in gebruik worden genomen. Eind december 1896 woonden er 36 weduwen met ongeveer 100 jonge kinderen in het huis en er was een wachtlijst met 40 namen. In 1888 werden 2 nieuwe gebouwen neergezet.

Ook werd een werkinrichting voor vrouwen opgezet en een bewaarplaats voor kinderen in het leven geroepen. In 1894 bezochten ongeveer 6000 kinderen de crèche, dus ongeveer 20 kinderen per dag – tegen een vergoeding van 10 cent per dag. In dat jaar woonden 77 weduwen met 189 kinderen in de woningen van het Weduwen- en Wezenfonds.

In financieel opzicht ging het de vereniging in bv. 1894 niet slecht. Het kapitaal bedroeg fl. 34.000,-, de renteopbrengsten fl 849,98 en de contributies fl 1556,25. De kinderbewaarplaats vertoonde echter een tekort van fl 470,20 en ook de onderhoudskosten van de huizen, het vrij wonen voor de gezinnen, de gratis geneeskundige hulp en in de winter de gratis brandstof (turf) zouden tot een stevig exploitatietekort hebben geleid, ware het niet dat een legaat kon worden ingezet, waardoor de jaarrekening uiteindelijk sloot met een batig saldo.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan in 1898 ontvingen de 78 weduwen met jonge kinderen een extra uitkering voor levensmiddelen. Bewoonsters hadden allen een binding met een protestantse kerk (Nederlands hervormd, Evangelisch of hersteld Luthers, Gereformeerd dan wel de Remonstrantse Broederschap).

In 1895 moest de werkinrichting worden gesloten bij gebrek aan kopers van de vervaardigde producten. Wel konden in 1901 4 nieuwe panden worden gebouwd, waarmee het aantal woningen kwam op 80. Het kapitaal was in 1901 toegenomen tot fl. 53.000,-

Door de jaren heen veranderde het Fonds ingrijpend. De tekst van de statuten werd voor het eerst in 1903 gemoderniseerd: aan het doel werd toegevoegd dat *ook hulp kon worden*

geboden aan van tafel en bed gescheiden vrouwen. In 1909 werd (met 8 stemmen voor en 1 tegen) bepaald dat er ook vrouwelijke bestuursleden konden zijn.

In de jaren 10 van de 20^e eeuw werden in de portalen van de huizen elektrisch licht aangebracht en kregen de woningen in 1 pand elektrisch licht en wc. In 1928 werd echter besloten alle panden te verkopen – de woningen waren te zeer verouderd en vervallen geraakt. De gezinnen kregen elders onderdak, het fonds betaalde de huur en verleende aanvullende hulp.

Het aantal ondersteunde gezinnen liep steeds verder terug; in 1938 betrof het 19 gezinnen met 72 kinderen. Uit de verstrekte extra hulp blijkt dat er veel sprake was van tbc. Eind 1947 werden nog 8 gezinnen met 10 minderjarige en 18 meerderjarige kinderen ondersteund.

Na de oorlog wijzigden de maatschappelijke omstandigheden zich steeds sterker en leek de behoefte aan ondersteuning door het fonds steeds kleiner te worden. Nederland ontwikkelde zich tot een land met goede sociale voorzieningen – de basis van de verzorgingsstaat werd gelegd met wetten als de Algemene Weduwen en Wezenwet (1959) en de Algemene Bijstandswet (1965). Die ontwikkelingen hadden een vergaande omslag tot gevolg in doelstelling en werkwijze van het fonds. Nieuwe statuten werden in 1960 opgesteld; de doelstelling werd uitgebreid: *Zich tevens het lot aantrekken van protestantse van tafel en bed gescheiden vrouwen, verlaten vrouwen en ongehuwde moeders, die met de zorg voor minderjarige kinderen zijn belast*, en bepalingen inzake verschaffen van gezonde woningen, verzorging van jonge kinderen en ondersteuning van personen van onbesproken gedrag werden geschrappt. Steeds minder gezinnen werden door de directeuren bezocht, steeds vaker werd de hulp bemiddeld via het maatschappelijk werk van diverse organisaties.

In het eerste decennium van de 21^e eeuw groeide het fonds naar de huidige werkwijze: aanvragen voor financiële ondersteuning worden uitsluitend gedaan door medewerkers van erkende welzijnsorganisaties en kerkelijke diaconieën; de directeuren beoordelen hun aanvragen en koppelen hun besluit terug aan de professionele aanvragers. Het fonds weet zich op die manier ervan verzekerd dat de aanvragen geen incident zijn, maar onderdeel van een hulpverleningstraject door betrokken professionals die de cliënten goed kennen.

Met de afbouw van de verzorgingsstaat sinds 2011 wordt armoede weer zichtbaarder; in een zich verhardende samenleving verliezen veel mensen om talloze redenen hun zelfredzaamheid en belanden onder de armoedegrens. Wereldwijd brengen oorlogen en natuurgeweld vluchtelingengolven op gang; in Amsterdam wonen inmiddels veel ongedocumenteerde asielzoekers – kerken en andere hulpverleners trekken zich hun lot aan en doen ook een beroep op het Weduwen- en Wezenfonds.

Bij het huidige Weduwen- en Wezenfonds Amsterdam kunnen aanvragen worden ingediend ten behoeve van *in Amsterdam woonachtige*

- *alleenstaande ouders met minderjarige kinderen, dan wel kinderen jonger dan 23 jaar die bezig zijn een startkwalificatie te verwerven (mbo-opleiding)*
- *alleenstaande minderjarigen,*
- *oudere (55+), alleenstaande kwetsbare vrouwen en mannen (sinds 2017, in overeenstemming met het armoedebeleid van de gemeente Amsterdam).*

In tegenstelling tot wat de naam van het fonds doet vermoeden, beperkt de ondersteuning door het Weduwen en Wezenfonds zich dus niet tot weduwen en wezen. Aan de oorspronkelijke intentie van het fonds is vastgehouden met de primaire doelgroep: alleenstaande ouders met minderjarige thuiswonende kinderen, die op- of onder de armoedegrens leven.